

Odišiel náš kolega

Dňa 16. júla 2011 zomrel vo veku nedožitých osemdesiatich rokov PhDr. Štefan Drug, CSc., dlhoročný vedecký pracovník Ústavu slovenskej literatúry SAV. Nastúpil doň ešte pred skončením FF UK roku 1954 a nepretržite v ňom pracoval do roku 1969. Potom odišiel do Poľska na Jagellonskú univerzitu, kde do roku 1974 pôsobil ako lektor slovenského jazyka a literatúry. Po príchode domov sa už z politických dôvodov nemohol vrátiť do ÚSL SAV a stal sa redaktorom vo vydavateľstve Tatran, kde založil a viedol niekoľko edícií dokumentárneho charakteru a editorsky pripravil do nich viacero titulov. Tesne pred novembrom 1989 bol znovu prijatý na materské pracovisko (vtedy Literárno-vedný ústav SAV) a pracoval v ňom až do odchodu do penzie.

Takmer od samého začiatku sa venoval výskumu ľavicovo orientovanej literatúry, ktorá na Slovensku vrcholila tvorbou davistickej generácie. Š. Drug hľadal jej korene v robotníckej a tzv. proletárskej literatúre (*Kapitoly k začiatkom socialistickej literatúry na Slovensku*, 1961; *Od robotníckej poézie k DAVu*, 1976), ale ťažisko jeho výskumnej aktivity predstavoval DAV a davisti. Po publikáciách venovaných kritikovi E. Urxovi (*Edo Urx*, 1962 a i.) sa zameral na autorov v päťdesiatych rokoch tvrdo postihnutých v procesoch s buržoáznymi nacionalistami (V. Clementis, L. Novomeský). Tvorbu a postoje týchto dvoch popredných davistov bolo treba zbavovať predošlých deformujúcich interpretácií a objektívne zhodnotiť ich prínos. Štefan Drug sa pustil do tohto hodnotiaceho aktu s veľkou vervou, čo vtedy chcelo aj odvahu, pretože obaja boli síce občiansky rehabilitovaní, ale na ich tvorivé aktivity sa oficiálne stranícke miesta dívali stále s nedôverou. Celý proces plnej rehabilitácie trval viac rokov. Drugove publikácie o Clementisovi (*Vladimír Clementis*, 1970; 1993) a Lacovi Novomeskom (*Dobrý deň, človek*, 1983) iste k tomu priložili niekoľko tehličiek.

Keďže sa Š. Drug prvý systematickejšie zaoberal davistami (a robotníckou literatúrou), musel si všímať najprv fakty, predtým často neznáme, a tak mali jeho práce (väčšinou) materiálový charakter. Výnimku tvorí práca o Novomeskom, kde autorovi nešlo o nové fakty, ale ani o analýzu tvorby (už jestvovala monografia S. Šmatláka *Básnik Laco Novomeský*, 1967), ale zameral sa skôr na otázku, prečo sa Novomeský stal ľavicovým intelektuálom. A tak skúmal tento problém aj z psychologické stránky, pričom vychádzal z analýzy Novomeského postojov a výrokov; jeho závery sú presvedčivé. Po novom príchode na akademické pracovisko sa zapojil do viacerých kolektívnych projektov (*Dejiny slovenskej literatúry*, *Slovník diel slovenskej literatúry 20. storočia*), aktívne pracoval na úlohách, ktoré boli zamerané na odstraňovanie hrubých ideologických deformácií z minulého režimu. Uverejnil niekoľko závažných štúdií o danej problematike (zb. *Umenie v službách totality 1948 – 1956*, 2001) i samostatnú publikáciu *Literatúra a politika po slovensky* (2003). Všimol si aj osudy zaznávaného básnika Valentína Beniaka a cez roz-

ličný dobový pramenný materiál presnejšie určil jeho postavenie v slovenskej literatúre dvadsiatych a tridsiatych rokov (*Tŕnistá cesta k básnickej sláve*, 2001). Rozsiahla je aj Drugova edičná a editorská činnosť. Zameral sa v nej na uverejňovanie rozličných dokumentov týkajúcich sa davistických aktivít a osobitne Laca Novomeského, Urxa a Clementisa, ale edične pripravil do tlače i rukopis J. Špitzera *Všedné dni* (2001) a iné. Uplatnil sa aj ako prekladateľ z poľštiny.

Tvorivá vedecká činnosť Štefana Druga, hoci dobovo sčasti limitovaná, prinášala nové poznatky a bola nesená trvalým úsilím povedať viac pravdy o autoroch, ako to pripúšťala vtedajšia ideológia a kultúrna politika. Roztláčal hranice dovoleného, a preto veľa z toho, čo povedal, má dodnes svoju platnosť a dá sa na tom budovať ďalej.

Vladimír Petrík